

Voorzitter : A. VAN ISEGHEM ; ondervoorzitter : O. VILAIN ; secretaris : J.B. DREESEN ; penningmeester : G. VERMEERSCH ; beheerders : Nellie de TAEYE-SNIJKERS ; Jeanne VALKENBORG ; F. BOEHME ; F. EDEBAU ; L. HOLLEVOET ; N. HOSTYN ; J. KLAUSING ; W. MAJOR ; E. SMISSAERT.

Hebt u belangstelling voor het Oostende van nu, voor het Oostendse verleden, dan komt u het beste bij ons terecht.

J.B. DREESEN

25 JAAR "DE PLATE"

Eén van de meest karakteristieke verschijnselen van onze tijd is dat wij in de eeuw van de "grote versnelling" leven. Deze versnelling gaat crescendo, zoals een meetkundige reeks, en god weet waarheen zij ons zal leiden. Indien niet categoriek halt geroepen wordt, indien wij passief blijven genoeg nemen met deze duizelingwekkende stroomversnelling van de techniek, gepaard gaande met een daaruitvloeiende ziekte-verwekkende biologische omgeving - lucht - en waterverpesting, systematische uitroeiing van de bebossingen, opoffering van groene zones en natuur-reservaten - ten voordele van de inplanting van de zogezegd noodzakelijke industrie, dan zullen wij daar misschien niet direct aan ten ondergaan. Doch wij bereiden een wereld voor die voor onze nakomelingen volstrekt onleefbaar zal zijn.

In dit verband zei de heer Gerits, verbondsvoorzitter van de Heemkundige Kringen, het volgende :

"Er zijn in de tijd na de Tweede Wereldoorlog wel eens ogenblikken geweest, waarop men de indruk kon hebben dat het met de heemkundige kringen stilte naar het einde liep en dat voor hen in een wereld van techniek, materiële welvaart en tragisch geweld geen plaats meer was. De belangstelling voor traditie en verleden van eigen volk en land scheen achterhaald door een tijd waarin televisie, atoomsplitsing en ruimtevaart nieuwe, nooit gedroomde horizonten openden. Vooral in de gouden "jaren zestig", toen het heden en de toekomst op de aandacht van de hele mens beslag legden, leek voor heemkundige belangstelling geen plaats meer te bestaan. De energiekrisis en de betrekkelijke waarde van onze technische beschaving hebben ons weer nuchter gemaakt. Er ontstond een nostalgie naar verloren waarden uit het verleden. Het heemkundig werk kwam volop in de belangstelling hetgeen in de jaren zeventig aanleiding gaf tot het stichten van talrijke heemkundige kringen.

Doorheen die jaren heeft de Oostendse Heemkundige Kring "De Plate", samen met vele andere kringen in Vlaanderen, stand gehouden en onverpoost voort gewerkt. Hun voorbeeld was het zaak voor nieuwe heemkringen.

Het omgekeerde van hetgeen verwacht werd, is immers gebeurd. Het ontstaan van vele nieuwe heemkringen kan gelden als het overtuigend bewijs dat een louter stoffelijke welvaart en steeds verder doorgedreven mechanisatie en verzakelijking het menselijk hart niet kan bevredigen en dat een gemeenschap altijd weer nood heeft aan een bewuste verbondenheid met haar verleden en aan een vernieuwde bezinning op haar diepste eigenheid".

Heemkunde is een van de hulpwetenschappen die praktisch alles omvat, waarover wij ons vandaag de dag en, in groeiende mate, bezorgd dienen te maken : Heemkunde kan een passieve rol spelen, waar bvb. alleen documenten en voorwerpen uit het verleden bewaard worden voor de nageslachten, al dan niet tentoongesteld. Alleen bewaard is het archief, tentoongesteld wordt het een museum. Ik zei dat Heemkunde alles omvat, van de prehistorie tot vandaag. De huidige stroomversnelling van de techniek is de grote verantwoordelijke voor de aftakeling, soms volledige uitroeiing van onze levenskwaliteit, in andere woorden van ons welzijn. Heemkunde is

synoniem van heemliefde. Heemkunde was door de eeuwen heen beperkt tot het waar-
deren en conserveren van de vruchten der inspanningen onze voorouders. De
stroomversnelling van onze huidige maatschappij heeft er toe geleid dat, willen
de heemkundigen niet dat heemkunde een louter fotoalbum wordt van wat vroeger
bestond, dat zij zich zullen hebben in te spannen om alles wat dreigt kapot ge-
maakt te worden voor de heersende vernielingswoede te vrijwaren.

Door een hopeloos gebrek aan verbeeldingskracht van de gezagdragers leven wij in
een tijd van naaperij, die uiteindelijk tot verval leidt, want zij apen de slech-
te voorbeelden na.

Naar aanleiding van de uitgebreide saneringsplannen in de Jordaan ontving de Am-
sterdamse gemeenteraad onderstaande brief van het Stanford University Medical
Center in Californië :

"Mijne Heren,

Door een artikel in de New York Times werd onze aandacht er op gevestigd dat U
van plan bent de Jordaanbuurt van Amsterdam te vernieuwen. Het is voor ons Ame-
rikanen bijzonder deprimerend, wanneer wij zien, dat anderen onze fouten maken.
De bouw van brede straten en nieuwe gebouwen zal iets wegnemen, wat nooit meer
herbouwd kan worden. Wij vragen U dringend, dit stadsdeel te restaureren en niet
te vernieuwen. Wij zouden al ons roestvrij staal en glad weg willen geven, al
we de kans kregen te wonen op een plek als het oude Amsterdam".

Oude, waardevolle monumenten moeten hergewaardeerd om op die manier van verval
en verkrotting gevrijwaard te worden. In het buitenland, vond deze tendens al
volop doorgang. En nochtans ligt een goed voorbeeld zo dichtbij : De Oostendenaars
die in Engeland reisden, en ze zijn legio, al was het maar tot Canterbury, zul-
len dit beamen. Wat de "BLITZ" ginder bijna dodelijk trof werd perfect garestau-
raerd. Wat hier een schram of een kneuzing opliep, werd veelal meedogenloos neer-
gehaald. En in Engeland geldt dit niet alleen voor gebouwen, doch ook voor groene
zones - bebossingen en het landschap in het algemeen.

Het gaat helemaal niet op dat stadsgronden die in feite aan de gemeenschap toebe-
horen, aan private ondernemingen verkwaanseld worden. Het bestaande bouwgoed moet
herdacht en herbruikt worden. Eerst zou dienen uitgekeken in de stad naar wat nog
bruikbaar is, vooraleer men aan uitbreidingsstedenbouw gaat doen en stukje bij
beetje de hele natuur opvreet. Een herwaardering van het bestaande patrimonium zou
niet alleen ruimte doch ook kosten besparen. Moest men te gelegener tijd een paar
miljoen gependend hebben aan de herstelling van de oude schouwburg, had het on-
herstelbaar verlies ervan kunnen vermeden worden. De would-be wolkenkrabber die
er voor in de plaats kwam is een catastrofe, die aan de stad honderden miljoenen
kostte voor aflossing van de onteigening van de aanpalende gebouwen waaronder de
meeste bouwfysisch steengoed waren.

Een zeer interessante tentoonstelling in Brussel over architectuur kreeg als
titel "Breken en Bouwen". Breken en bouwen : de alliteratie van twee B's. Ik
houd van alliteraties, maar ze zou moeten luiden : Bewaren en Bestemmen !

Er wordt doorgaans met voze argumenten geschermd, (Het is een donker hol, het staat
in de weg, de gevel is afzichtelijk, het brengt niets op) om de ware reden tot
afbraak te verdoezelen, namelijk speculatie.

In de laatste jaren werd de belangstelling toegespitst op het beschermen van monu-
menten, gebouwen en groene zones, en de Heemkundige Kring "De Plate" hield zich
hierin niet onbetuigd. Indien de gezagdragers de bouwpromotoren - of moet ik zeg-
gen "afbouwpromotoren"? - niet rechtstreeks verdedigen, dan geven zij toch blijk
van een verbijsterende onverschilligheid voor alles wat degenen die hun stad lief-
hebben aan het hart ligt. Het "heem" behoort toe aan de gemeenschap en heemkundi-
gen willen zich inspannen om dit heem te beschermen met hand en tand.

Monumenten en stadsgezichten verkrijgen pas hun volle maatschappelijke betekenis,
indien men deze als bestanddelen van het menselijk milieu gaat bekijken. Ze vormen
oriënteringspunten voor de bewoners ; ze vormen delen van het ruimtelijk milieu
waarin de mens leeft en denkt. Cultuur begint met de cultuur van zichzelf.

Op heemkundig gebied betekent dit : eerbied voor waardevolle kunstwerken, merkwaardige gebouwen, en onvervangbare voorwerpen allerhande. Deze eerbied betekent voor de sympathisanten van de heemkunde een credo, een soort van cultus, die meer ingang zou moeten vinden niet alleen bij de massa doch vooral bij degenen die het voor het zeggen hebben. Doch deze laatsten brengen meer belangstelling op voor brood en spelen en voor oppervlakkige show.

Een lokaal weekblad vond er niets beter op de verdedigers van het bouwkundig erfgoed als sentimentele, kortzichtige, ziekelijke dwepers te bestempelen, kortom achterlijken. Doch laten wij getroost zijn : Ditzelfde weekblad voerde eertijds een actie om onze dokken te dempen (sic !). Gelukkig heeft hij zijn slag niet thuisgehaald. Vroeger had James Ensor reeds zeer heftig gereageerd tegen dergelijke plannen. Hij schreef o.m. : "Laten wij die vernielers van onze mooie plekjes tegenhouden en die vandalen ontmaskeren. Laten we schieten op de dempers van onze prachtige dokken en de slechters van onze duinen afranselen."

Men vergeet te veel dat heemkundigen en sympathisanten hun stad en omgeving trachten te dienen. Men vergeet dat al hun pogingen gericht zijn op ons aller welzijn, op het leefbaar houden van ons leefmilieu, op de bescherming van ons aller erfgoed. Zij voeden zich aan de eeuwigdurende bronnen, de enige echte. En indien hun idealisme niet erkend wordt zullen zij degenen die de verwezenlijking ervan beletten, blijven bekampen, op welk terrein dan ook. Want zij beogen de echte waarden te bewaren en te beschermen tegen afbouw of afbraak, omdat in veel gevallen afbraak een vorm van vandalisme is.

En degenen die een kordaat halt roepen tegen de thans heersende zwendel met betrekking tot investeringen in gronden en nieuwe vestigingen, waardoor steeds maar eerbiedwaardige oude gebouwen de plaats moeten ruimen, diezelfde, die door sommigen worden gescholden voor achterlijken, dezen zijn eigenlijk pas de progressieven, omdat zij vooruitziende zijn, omdat ze weten dat cultuur een wissel is op de toekomst. Een heemkunde is cultuur in de edelste zin van het woord.

En ik wil hier nog eens wijzen op de relativiteit van de woorden "conservatief" en "progressief", naar gelang er een politieke of sociaal-menselijke betekenis aan gehecht wordt.

Laten wij de politiek buiten beschouwing laten, omdat tenslotte in alle politieke fracties zowel haviken als duiven hun nest hebben. Op het terrein van het sociaal-menselijke kunnen wij een stap verder gaan. Daareven zei ik dat heemkunde een allesomvattende hulpwetenschap is. Zij kan een passieve rol vervullen, door, zoals reeds aangestipt, het bewaren en tentoonstellen van getuigenissen uit verleden eeuwen. Zij kan echter ook een actieve functie uitoefenen, door mee te helpen aan de grote taak van morgen, nl. het bevorderen van ons aller welzijn - ik zeg welzijn en niet welvaart - en ook dit van degenen die na ons komen.

Wij moeten op onze hoede zijn, want er hangt nog onheil in de lucht. Ik zal daarover niet uitweiden omdat ik op deze feestdag niet wil eindigen op een pessimistische noot. Ik wilde alleen maar zeggen dat degenen die in hun vernielingswoede volharden, ons en hiermee bedoel ik alle Oostendenaars die met dezelfde liefde voor hun stad bezielde zijn, op hun weg zullen vinden.

En tot slot wil ik graag de woorden aanhalen van Fernand van Hemelryck, geput uit zijn monografie over "Zenne en Zoniën" :

"In een tijdperk waarin de wedloop van de productie en de consumptie overheerst, bestaat het gevaar dat de niet productieve overblijfselen van het verleden opgeofferd worden. Het is verkeerd de historische kenmerken van een eigen persoonlijkheid door een ongebreidelde expansie- en realisatiedrang, die niet strookt met de eigen noden - de noden van de gemeenschap - af te bouwen. De socie-culturele ontwikkeling is immers geen eendagsverschijnsel maar een geduldig voortbouwen op de verworvenheden van het verleden. Het is immoreel deze historische sporen uit te wissen, de overblijfselen van een rijk verleden, weg te gooien. Wie dit doet, vergooit zichzelf".

Frank EDEBAU